

Geachte mevrouw Van Driel, beste Els,

Ik neem aan dat het inderdaad een hele klus is geweest om aanvullend op de serie Rampvlucht, waarin fictie en feiten vermengd zijn, een evenwichtig beeld in de documentaire te kunnen schetsen in de slechts paar weken die u ter beschikking stonden met waarschijnlijk weinig zendtijd en een gering budget.

De ramp in de Bijlmermeer verdient een zorgvuldige behandeling omdat er zoveel invalshoeken gekozen kunnen worden en we - in mijn stellige overtuiging – sinds oktober 1992 en speciaal na de publicatie van het ongevallen onderzoeksrapport in september 1993 te maken hebben met een hardnekkige beeldvorming en stigmatisering van de sociale omstandigheden in de Bijlmermeer, het ongevallen onderzoek, het functioneren van de overheid in zijn algemeenheid, alsook het functioneren van de politiek.

De media (en dan bedoel ik niet de vakpers) is – naar mijn mening en ook de mening van vele andere direct bij het ongeval betrokkenen organisaties en medewerkers – nooit toegekomen aan een zorgvuldige en objectieve evaluatie van hun eigen rol: en daar is heel veel over te zeggen. Er is over die rol veel aan onderzoek gedaan en gepubliceerd. Ik verwijs hierbij bijvoorbeeld naar de wetenschappelijk onderbouwde beschouwingen van onder andere Dr. Vasterman ('ziek van de ramp of ziek van het nieuws over de ramp'), prof Dr. Havenaar ('de onverkoopbare boodschap over de Bijlmerramp) en lector crisesbeheersing Dr. Menno van Duin van het Nederlands Instituut voor publieke veiligheid (Het Bijlmercomplot).

Ik geef hierbij de links naar hun publicaties:

<http://vasterman.blogspot.com/2013/09/ziek-van-de-ramp-of-van-het-nieuws-over.html>

https://www.scribd.com/doc/169894274/Ziek-van-de-Ramp?secret_password=tk7horewpa30rrv0b2v

Blog: Het Bijlmerramp complot - Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (nipv.nl)

Prof. Havenaar: de onverkoopbare boodschap over de Bijlmerramp (sdnl.nl)

Ik beschouw het dan ook als een grove fout en een gemiste kans dat die evaluatie van de rol van de media – en dan bedoel ik speciaal de 'social amplification of risk' zoals besproken door Vasterman en de moeite die media hebben om technische risico's goed te kunnen inschatten en naar het publiek te communiceren - nu na 30 jaar overgeslagen is. Ik beschouw het ook als een fout dat de destijds gevormde groep van

samenwerkende journalisten van Trouw, De Volkskrant, Nova en Nieuwsuur de hoofdrol spelen en/of de pers vertegenwoordigen in de documentaire en zij het thema omtrent de kwetsbare relatie tussen de overheid en de maatschappij zelf aan de orde te stellen zonder het weerwoord van andere niet bij die groep betrokken media, die wellicht 'anders' tegen de zaak aankijken.

Met andere woorden: ik vind - het totale plaatje beziend - dat er te onvoorbereid en te onzorgvuldig te werk is gegaan. Er is onvoldoende ruimte georganiseerd voor objectiviteit en weerspraak en het voelt voor mij ook 'onzuiver' aan. Er hadden voor deze documentaire – voor mij vanzelfsprekend - hogere maatstaven in aanmerking genomen moeten worden.

In de parlementaire enquête van 1998 werd geconcludeerd dat geen sprake was van doofpotten en werden complottheorieën voor zover mogelijk op basis van feiten geneutraliseerd, onderbouwd en uitgelegd. Het is wel duidelijk geworden dat bij zo'n complexe ramp missers worden gemaakt, versprekingen ontstaan, fouten gecorrigeerd moeten worden, het fout gaat op de raakvlakken tussen ministeries onderling en organisaties en dat er op het gebied van communicatie veel te leren en te verbeteren valt. Dat trek ik mezelf in mijn rol als ongevallen onderzoeker na 30 jaar nog steeds aan: maar ik was zelf niet verantwoordelijk voor de communicatie. Het is ook duidelijk dat de media fouten kunnen maken, en dat is ook niet erg of niet dramatisch zolang er een zelfcorrigerend vermogen bestaat. Er werd – naar mijn mening en ervaring – weken, maanden en jaren erg hard en concensieus samengewerkt om de vragen over de ramp, die ons allen overkwam, te beantwoorden en op te lossen. Dan bedoel ik het vele werk van niet alleen ongevallenonderzoekers, maar zeer zeker ook de betrokken hulpverleners en geestelijke verzorgers in de Bijlmermeer. De implementatie van verbeteringen en leringen die we hebben getrokken hebben naar verwachting de afgelopen 30 jaren vorm gekregen en de wereld veiliger gemaakt, en vele experts – waaronder ikzelf op mijn beperkte vakgebied van de luchtvaartveiligheid - hebben in mijn werkzame leven in de luchtvaart daar zeker in de afgelopen 30 jaar hoog gemotiveerd aan bijgedragen. Dat daar na 30 jaar niet naar gevraagd wordt is evident en kenmerkend voor een aantal media, omdat bijvoorbeeld 'mannen in witte pakken' en de onvindbare CVR voor de media een veel dankbaarder speculatief onderwerp is waar we de komende 20 jaar het nog met elkaar over kunnen hebben. De betekenis van de mannen in witte pakken is zoals ik uitgelegd in technische zin te verwaarlozen. Of ze er nu wel of niet waren doet er eigenlijk helemaal niet toe, maar is kennelijk nog steeds van belang voor de paar mensen die ze gezien hebben. En de betekenis wordt in mijn ogen 'sociaal geëscaleerd'. In elk geval is de verklaring van de heer Dirk Van Os voor de Parlementaire Enquete Commissie omtrent mannen in witte pakken in hangar 8 op de avond van 5 oktober 1992 onjuist: ik was er de hele avond zelf bij.

Klaarblijkelijk is besloten dat bij de herdenking na 30 jaren vele zaken die aantoonbaar nauwelijks een voorname rol hebben gespeeld (en dan bedoel ik een inhoudelijke rol op het gebied van vliegveiligheid en ongevalsonderzoek, volksgezondheid) zoals een niet gevonden Cockpit Voice Recorder, mannen in witte pakken en verarmd uranium, de voornaamste rol in de herdenking moesten krijgen. Zeer populair bij het publiek en fascinerend en fantastisch speculatie materiaal, maar met het oog op de resultaten van de Parlementaire Enquete in zekere zin misleidend en onterecht in mijn ogen. Ook hier onderbouwd Vasterman dat het moeilijk voor een overheid is om zich te verdedigen. Voor wat betreft de lading wil ik me niet uitspreken omdat ik er geen expert in ben. Maar ik heb natuurlijk wel degelijk elke dag gezien welke lading er in Hangar 8 aankwam. Mijn eigen waarnemingen zijn geen 'papieren' waarnemingen uit de vele documenten en vrachtbrieven (Vincent Dekkers en anderen baseren zich op 'alleen' papier: ze zijn nooit in Hangar 8 geweest) maar echte waarnemingen.

Mijn positie is in die zin uniek, omdat ik over directe waarnemingen in Hangar 8 spreek: er is denk ik niemand te vinden die zelf de Digital Flight Data Recorder in handen heeft gehad, die zelf verarmd uranium balansgewichten in zijn handen heeft gehad, die zelf wrakstukken in elkaar heeft gepast en die zelf als teamleider omringd werd door een team met de allerbeste experts ter wereld en die 6 jaar lang aan de basis stond van vragen die meneer Van Gijzel aan de ministers stelde: met een goed gesprek en onderaantoning van de beschikbare informatie was meneer Van Gijzel te overtuigen geweest en had er een betere strategie ontwikkeld kunnen worden om antwoorden te vinden op de ondervonden gezondheidsklachten. Ik denk met onze opstelling in het onderzoeksteam zijn we nooit een vijand van de politiek of de maatschappij geweest. We werkten juist in hun opdracht, maar de communicatie is op sommige punten duidelijk onhandig geweest. Met een goed vooronderzoek was er nooit een parlementaire enquete gekomen zoals de heer Oudkerk heeft aangegeven.

De heer Dekker krijgt vrijwel onweersproken de aandacht in de serie rampvlucht, de podcast en de documentaire en doet discutabele uitspraken: 'er zou niets geleerd zijn 30 jaar na het ongeval in de Bijlmer'. 'Een vliegtuig in nood zou zo weer over het centrum van Amsterdam kunnen vliegen'. Hoe de heer Dekkers tot zo'n bevinding kan komen doet hij niet uit de doeken en is voor mij onduidelijk. Heeft hij recent met de Luchtverkeersleiding gesproken? Heeft hij het zich laten uitleggen en heeft hij de toegang alle relevante informatie kunnen krijgen om zo'n stelling te onderbouwen? Realiseert de heer Dekker de verbanden tussen de rol van de verkeersleiding en een vliegtuig in nood dat conform internationale afspraken van de ICAO bepaalde rechten en plichten heeft met betrekking tot de verkeersbegeleiding? De uitspraken van de heer Dekkers zijn tenenkrommend en kunnen extra onrust veroorzaken, zeker voor een

publiek dat niet zo makkelijk toegang heeft tot die informatie. U zou mij nu de vraag kunnen stellen zoals in het interview: 'maar waarom spreekt u dat dan niet tegen?.....begrijpt u? Soms kun je jezelf niet tegen vooringenomenheid en ongeïnformeerde van 'onderzoeksjournalisten' verdedigen omdat het heel veel tijd kost om al hun beweringen op exactheid na te gaan en te weerleggen. Een 'losse ongefundeerde' bewering is makkelijker gemaakt dan weersproken.

Er wordt op de KRO-NCRV website rampvlucht vermeld dat Vincent Dekker en Pierre Heijboer vertrouwenwekkende informatie voor elkaar hadden met betrekking het stelen van de Cockpit Voice Recorder door een mevrouw in de Bijlmer. Moet ik concluderen dat deze 'onderzoeksjournalisten' essentiële informatie voor de onderzoeks autoriteiten hebben achtergehouden die met man en macht op zoek waren naar de Cockpit Voice Recorder? Dat zou erg kwalijk zijn en maakt hun positie als onderzoeksjournalist niet sterker. Persoonlijk heb ik – en vele anderen - getwijfeld aan het niveau van de onderzoeksjournalistiek van met name Vincent Dekkers die moeite heeft om feit en fictie uit elkaar te houden. Maar nu weet ik het bijna zeker: dit klopt niet en duidt eerder op tegenwerking van de autoriteiten en activisme dan goede onderzoeksjournalistiek.

Ook de heer Van Gijzel krijgt – ongeacht de conclusies van de Parlementaire Enquete Commissie in 1998 - ruim baan op de KRO-NCRV website om vol te houden dat er aerosolen van of met verarmd uranium in het gewondennest in de Bijlmermeer zijn gevonden op de avond van de ramp..... Ik vind zijn bewering niet alleen discutabel en zijn bron dubieus en niet kloppend met de bevindingen en bewijsvoering in het ongevallenonderzoek, maar ook niet zuiver en niet gepast en grenzend aan demagogie. Ook zijn rol als gehoorde bij de Parlementaire Enquete en commentator bij de talkshows is voor kritiek vatbaar zoals professor Beatrice de Graaf ooit publiceerde.

In de serie Rampvlucht worden feiten en fictie vermengd. De regisseur geeft niet aan waar hij in zijn artistieke benadering fictie toepast en wanneer hij feiten gebruikt. Hij heeft de serie gemaakt met de bedoeling dat mensen erover kunnen praten. Dat lijkt me zeker gelukt, maar het is duidelijk te merken aan de reacties op de sociale media, dat in zijn algemeenheid het publiek niet meer in staat is om te onderkennen wat fictie is en wat waarheid is. Daardoor ontstaan 'nieuwe waarheden' en misschien wel 'alternatieve feiten' die vervolgens hun eigen leven gaan leiden. En die hebben mogelijk weer een ondermijnend effect op de relatie tussen overheid en samenleving. We weten waartoe dat uiteindelijk toe kan leiden (6 januari de bestorming van het Capitool als ik de lijn helemaal doortrek). De alternatieve feiten beginnen als kleine onwaarheden, nietwaar?

Tegenwoordig praten we er na de inval in de Oekraïne veel over dat ‘de waarheid’ in Rusland niet bestaat en we zien en onderkennen de schadelijke effecten van manipulatie op staatsniveau. Maar in mijn beleving kunnen zaken in Nederland ook zo (onweersproken) voorgesteld en gefilterd worden dat het publiek niet meer weet wat ‘waar’ en wat ‘onwaar is’.

Stelt u zich voor dat ik in de Bijlmer wordt uitgenodigd om het werkelijke verhaal ‘van binnenuit’ te vertellen, dat we hard en gemotiveerd hebben gewerkt – ook voor de Bijlmerbewoners - en dat ik vertel dat het – zoals geschetst in de film - niet mogelijk was dat Vincent Dekker en de heer Dirk van Os een stuk verarmd uranium in het afgeschermd deel van Hangar 8 stelen om dat voor analyse op te sturen naar een Amerikaans onderzoeksinstituut.....veel mensen zouden mij voor een leugenaar kunnen uitmaken omdat zij datgene wat in de film getoond wordt als de waarheid zijn gaan ervaren.

De documentaire die door Noam Pinchas gemaakt is, heeft zonder de research en voorbereidingstijd tenminste 16 maanden in beslag genomen inclusief de reizen naar Boeing in Seattle en de National Transport Safety Board in Washington. Ik heb hem geholpen met wat research werk en hij heeft een aantal mensen uit de periode 1992-1993 kunnen bezoeken en interviewen om onder andere mijn ervaringen onafhankelijk te kunnen verifiëren. Ik hoop dat die documentaire evenwichtiger is, maar zonder hem gezien te hebben kan ik dat nog niet beoordelen.

Tijdens onze vakantie ben ik door 4 talkshows benaderd om daarin ‘aan te schuiven’. Uiteraard lukte dat niet. Ik ben ook van mening dat mijn optreden in een talkshow ongewenst is, omdat daar de tijd niet beschikbaar is om onderwerpen voldoende uit te diepen. Bovendien weet je niet zeker of je met iemand geconfronteerd wordt die feiten en conclusies uit het verleden, waaronder de uitkomsten van de Parlementaire Enquete, ontkent. Dat kun je jezelf – ondanks dat je een motivatie hebt om bij te dragen aan waarheidsvinding - maar beter niet aandoen.

Ik heb de volgende beslissingen moeten nemen na het zien van de serie rampvlucht en de documentaire:

Ik zal geen medewerking verlenen aan talkshows: mijn kennis van de ramp in de Bijlmermeer en het ongevalonderzoek leent zich niet voor een vluchtige discussie;

Ik zal Vincent Dekker niet uitnodigen om het dossier bij het Nationaal Archief in te zien: ik denk – gebaseerd op wat ik in de serie, podcast en documentaire heb gezien dat er te weinig vertrouwen van mijn kant is dat hij een evenwichtig oordeel kan vellen omtrent wat hij te zien zou krijgen;

Ik zal niet deelnemen aan een uitnodiging om in de Bijlmermeer de bewoners van de werkelijke en vertrouwenwekkende informatie te voorzien (die informatie is er weldegelijk en ik denk dat ik een overtuigende uitleg kan geven), aangezien de serie

rampvlucht en de documentaire naar mijn mening een situatie gecreëerd hebben die door mijn optreden niet meer recht te trekken is.

Ten aanzien van hetgeen wat ik u verteld heb in het interview: alles is bewijsbaar, aantoonbaar of rationeel te onderbouwen en vele deskundigen kunnen mijn uitspreken bevestigen. U hoeft hier niet aan te twijfelen, maar zoals een goed interviewer betaamd, nodig ik u uiteraard uit om elke uitspraak van mijn kant te onderzoeken en kritisch te bevragen.

Dat een journalist 'iets anders ziet' of 'er anders over denkt' zonder dat met bewijsmateriaal of een verifieerbare rationele beschouwing te onderbouwen heeft voor mij geen waarde.

Aangezien ik door verschillende media uitgenodigd ben om mijn visie te geven maar daar geen gehoor aan heb kunnen geven, ben ik van plan in een open brief aan verschillende media mijn reserveringen ten aanzien van de serie rampvlucht (die ik overigens interessant en spannend vond) en de documentaire publiekelijk kenbaar te maken.

Het doet mezelf een beetje pijn om u zo'n indringende email te schrijven. Ik heb altijd in mijn werk geleerd om 'hard op de inhoud' maar zacht 'op de mens' te zijn. Ik heb gelukkig nooit wakker gelegen als Boeing of Airbus 100 miljoen extra voor de veiligheid moesten uitgeven als dat gerechtvaardigd was. Waar ik wel wakker van lig is 'oneerlijkheid' en ik moet zeggen dat ik de afgelopen weken - zelfs op mijn vakantie in Alaska - heel wat slaap gemist heb.

Ik nodig u en Joost Oranje uit voor een reactie, die ik graag voor vrijdag avond 20:00 ontvang.

Met vriendelijke groet,

Henk Pruis

Inspecteur bij de Rijksluchtvaartdienst 1984 - 2005

Lid van het onderzoeksteam van de Raad voor de Luchtvaart in 1992-1993

Gepensioneerd Expert Powerplant system integration and Fuel systems van de European Union Aviation Safety Agency (een agentschap van de EU) 2005-2021